

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; narečnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 15.

V Ljubljani, 1. avgusta 1874.

Tečaj XV.

Naša mladina.

Jabelko ne pade daleč od
debla. „Nar. pr.“

Rekli smo, da tisti, kdor hoče sedanjost razumeti, ozirati se mora v preteklost; pogledjmo tudi mi v pretečeno stoletje nazaj, kaj najdemo tam? Vse dandanašnje govornice zastran šole, njenega smotra, zastran razmerja šole in cerkve, nahajamo na Nemškem že v drugi polovici preteklega in v prvi sedanjega stoletja. Sicer je imela „Frankova šola v prvi polovici osemnajstega stoletja vodilo, da mora biti vsaki odgoji poslednji cilj ta, da otrok živo spoznava Boga in pravo kerščanstvo. S tem se pospešuje čast božja med ljudmi. Le človek v resnici pobožen je tudi dober državljani. Brez prave pobožnosti vsaka učenost, vsa prebrisanost in vsa svetovna omika več škoduje, kakor koristi, in pred zlorabo nismo nikdar varni“. Stari jeziki so jim bila podlaga v vsakteri omiki, tudi tem, ki se ne šolajo, pervine ne škodujejo. (Še v novejših časih smo se v 3. razredu glavnih šol učili latinsko brati!)

Ljudoljubje (filantropi) njim na čelu Basedov, so nastopili v drugi polovici 18. stoletja. Zanikali so hišo in družino. Proč ž njo in z hišno veljavo iz šole. J. B. Basedov je pač poznal napake domače in javne izreje, a preveč se je deržal načelov Lokeja in Rusoa in ne samo, da je odpravil hišno veljavo iz šol, postavil je namesto hiše šolo. Okoliščine njegovega časa, še bolj pa Rusôvov Emil so ga navdušile, da je hotel odgojo na Nemškem popraviti ali reformirati. Deržal se je načela: vera se mora v mladosti, kar le mogoče, priprosto učiti brez ozira na verstva in stranke. Cerkvvena vera je za poznejša leta. Krepost in vera se mora mladosti polajšati in osladiti, da se ji prikupi. Ljubo mladino ne gre

terpinčiti, in vsega naj se otroci le igrājè nauče. S, takimi načeli je šolska odgoja — filantropiška igrača z odgojo — domačo odgojo zatemnila; mnogo, mnogo je bilo to vzrok, da se je pogubila nekdanja veljava (autoriteta) v družinah.

Kaj je tedaj vlastno 18. stoletju, kaj ga značuje? Prizadetje, da se razumništvo pri človeku izobražuje, akopram nravi in veri v škodo. Da se je o Napoleonovem času, ko so prenehovale vse nekdanje razmere, rušile vse prejšnje vezi, tudi vez med stariši in otroci tako rahljala, lahko je umeti. Ta duh je vzrokoyal tudi razberdanost in razposajenost mladih do starih in zginila je vsa podanost. S Pestalocijevimi načeli o izreji in poduku začenja se nova doba v človeškem izobraženju. Domača odgoja je bila postavljena zopet na prvo mesto, in šola se ima naslanjati na dom. Pestaloci je terdil, da se mora pred vsem otrok izrediti v človeka; poglobitni namen prvega nauka ni tolikanj ta, da se otrok kaj nauči, marveč da se vse njegove moči vadijo in otrok naj se napeljuje od stopinje do stopinje v izobraženje; čutni in dušni nazor naj mu v to pomore. Ljudsko revo je poznal in živo se mu je ljudstvo smililo. Spoznal je, kako da z revšino rase tudi med prostim ljudstvom pravno spridenje, in to je hotel odverniti s tem, da ljudstvo podučí, kako si vednost v korist obrača in si v življenju pomaga. Zgodi se pa večkrat, da vzore (ideale), katere si stavijo izvirni možje, njih učenci napačno razumevajo, in potem enostransko do poslednje pičice razvijajo. Nekako tako se je tudi godilo Pestalociju. Njegovi nasledovalci so rekli, da je formalno izobraženje uma bistvo Pestalocijevih vzorov in tako so terdili, da ljudska šola le podučuje. Takim šolam so pa nekteri očitali, da si le trudijo um izobraževati, serce in pamet pa zanemarjajo. Razumeva se pa lahko, ako pomislimo, da je šola v skerbi z jasnostjo in razumnostjo pot pripraviti vednostim, tako enostransko ravnala.

Nič kaj posebno se niso trudili za idealno izobraženje duha, ampak razvijali so posamezne dušne zmožnosti, da se otrok le hitro nauči znanost in vednost, katerih potrebuje v človeški družbi. Ne kerščanska odgoja, niti to, kar je od vekomaj in edino lepo, je bil smoter take ljudske šole, ampak le to, kar je umno, koristno in v praksi rabljivo. Stariši in duhovni naj otroke uče kerščanskega nauka, šola se nima vkarjati s takimi rečmi, ampak ona le uči, kar se potrebuje v vsakdanjem življenju. Oslobođenje ljudske šole od cerkve to je nekaj učiteljev glasno tirjalo, ker mislili so, da zgbé na svoje časti, ako so župnikom podložni. (*Vidimo, da se vse to pri nas godi, kar so nekateri Pestalocijevi (?) učenci tačas želeli; kar pa ni, pa še bode, je tolažba nekaterim.*) Da je šola še pod cerkveno oblastjo, to jim je bilo le ostanek sredovečnih časov. Čimbolj je ljudska šola prosta, toliko boljje je z ljudsko odgojo, dokler je pa šola duhovnikom v rokah, jim pa služi le v to, da ljudstvo v temi

in nevednosti obderže, tako so govorili apostoli emancipacije; njih naj večja skerb je bila, da so pomankljivosti svojih prednikov zaničljivo raznašali, pa kjer ni bilo dosti černo, še nekaj pridevali. Ustmeno in pisмено so javno mnjenje opozorovali na življenje nekaterih nevrednih svečenikov, in v šaljivih spisih ljudstvo od njih odvrčevali. (*No, sedaj je pa drugače, kaj ne, kaj ne da?!*) Dasiravno je bilo tukaj nekaj resnice vmes, in so bile pritožbe učiteljev deloma opravičene, vendar vse to kaže vnemarnost in sovrašтво do cerkve, in taka opravljanja ali še celo obrekovanja so podkopavale versko veljavo in cerkven vpliv. Nasledek od tega pa je bil, da ste si bili v tem času (v prvi polovici tek. stoletja) verska in znanstvena odgoja čisto navskriž; večina učencev je bila sicer formalno izobražena pa versko spridena in v strašni vnemarnosti do vere in Boga. (*No, kar se je tačas sejalo, to pa sedaj v klasje gre.*) In kdo je bil vsega tega kriv? Duh časa, kdo drugi? In kdo je sedaj kriv, da gremo z versko odgojo zmirom na vzdol. — Duh časa! — Časi so taki postali, da je mladina čedalje bolj spridena in samopašna, ne pomaga nobeno svarjenje, nobeno opominovanje, kaj ne? Vzroki tiče vse globljeje; a svetu ne sme nikdo brezdna odkriti, v kateri tako naglo dere, niti pokazati, kaj žuga vsi zapadni kulturi, ako ne bode kmalu pravega spoznanja in povrata v kerščanstvo, sicer ga razglasé za zločina in motivca javnega mira. Da se pa v teh resnih časih tudi zmešnosti ne manjka, opomnim konečno neke brošure, katera je letos v Gradcu beli dan zagledala; pisatelj te brošure se poteguje za pravice dijakov nasproti njih učnikom in imenuje svojo knjižico „Zum Schutze der studierenden Jugend“. Blažena mladost, da najdeš zagovornika pred trinoštvom učениkov. Aleksander Velki je zavidal Ahileju, da je najdel proslavitelja svojih dejanj; mi pa tebi zavidamo, da najdeš dan danes v vsakem stanu braniteljev in odvetnikov, kateri te branijo trinoštva tvojih učiteljev, zavidamo ti, da se precej oglasi kaka dobra duša, katera vso krivdo od tebe na učénike navali. — Pa kaj hočemo, duh časa je tak! Tako govoré dostikrat taki, ki nemorejo ali nočejo truditi se, da bi bilo boljše. — Čas je tak, kakoršni so ljudje tistega časa, v katerem živé. Res, da dostikrat ne opravi veliko, ali še celo nič, kedor se hoče vstavljati dereči reki; a vse to nas nikakor ne opraviči, da bi se zgovarjali z duhom časa, kedar je upanje, da kaj opravimo.

Kaj bo iz tega otroka, tako so popraševali ljudje pri rojstvu Janeza Kerstnika in tako bi lahko mi popraševali pri rojstvu vsakega deteta. Ali bo to dete svojim starišem prineslo blagor in srečo, ali jim bode v podporo in tolažbo, ali bode vreden ali malopriden ud človeške družbe. — Ta otrok bo to, kar naredi odgoja iz njega. Še le odgoja napravi iz otroka človeka, ter daje prirojeni časti pravo veljavo. Kakošni bodo prihodnji časi? kakošna bodo prihodnja ljudstva? to zavisi od ljudi, ki sedaj

žive. Doba rodi dobo. Stariši, ki se starate za prihodnjost vaših otrok, vi sami, pa prav sami se lahko v tem upokojite. Na vas se obračajo besede sv. pisma: Vsako dobro drevo prinaša dober sad, slabo drevo pa slab sad, ali pa navadni ljudski pregovor: jabelko ne pade daleč od debla.

S tem pa nikakor ne rečemo, da nimajo dobri stariši nikdar slabih otrok in slabi stariši dobrih otrok. „Ni ga vodila brez izjeme.“ Pa le redkokrat se zgodi, da se spridijo otroci, ki so bili s skerbjo in vestjo dobro izrejeni, skoraj bi rekli kakor je sv. Ambrož rekel: ni mogoče, da se tak sin pogubi, za katerega dobra mati tolikanj skerbi.

Pervi okoli otroka so njegovi stariši, in ti so pri njem namestu Boga. Dajte nam dobrih kerščanskih družin, dobrih očetov, pobožnih mater in družbi je pomagano. Ako je oče zgled poštenega, blagega moža, mati vzor ženskih kreposti, pohlevna, ljubeznjiva, dobrotljiva in prijenljiva, ako je v družini odgoja otrok prvo in naj imenitnejše opravilo, tako vložijo stariši terdno podlago prihodnji sreči svojih otrok. To pa je le takrat mogoče, ako stariši odgojo sami oskerbujejo. Vodila odgoje so za vse stanove bistveno ene in iste in tako enotera, da se jih lahko vsi pametni stariši v enakih slučajih poslužijo. Ne govorimo tukaj od podučevanja, v to marskateri niso sposobni, tudi jim časa primankuje. Za poduk so šole; a odgojo in izobraženje serca pri otrocih to naj oskerbuje brez izjeme vsaka mati, vsaki oče.

Poleg telesne odgoje je pglavilni nalog domači odgoji, da otroška serca skerbno napeljuje, izobražuje v pobožno kerščansko mišljenje, kajti le tako jih vodi do njihovega, pravega namena. Čut pobožnosti, verno serce je že otroku prirojeno. Ker je pa strah božji in življenje po veri imenitno za vsacega človeka, skerbe kerščanski stariši, da verski čut zbudijo, ga razvijajo, z besedo in djanjem izobražujejo po besedah apostolovih: „Stariši, odgojite svoje otroke v nauku in v besedi Gospodovi“. Kakor svetloba deluje na oči, tako delujejo stariši na otročjo dušo, da sprejema s svojimi čuti to, kar je nadčutno, da vidi večno v minljivih stvareh in nebeško v zemskem.

Večkrat se je že vprašalo in tudi razpravljalo, kako zgodaj je treba vzbujevati verska čutila pri otrocih? Veliko jih odgovarja na to: tako zgodaj, kakor mogoče; drugi pa, kakor Rusô in njegovi priverženci pa pravijo: „Nikoli ni prepozno“. Ali otrok izgovarja še jecljajè ime božje, ali naj se čaka na leta, ko že otroku pamet dozori in se mu z veliko slovesnostjo imenuje Bog? Pretečeno stoletje so si prizadevali, da v veljavo spravijo sistem za odgojevanje, kateri nasprotuje pameti in božjemu razodenju: sistem, kateri je priporočal Rusô v svojem „Emilu“. Perva leta naj se z ničesa ne govori od Boga; in vendar je čas mladosti naj boljši, da otroci spoznavajo vero, jo ljubijo, in se njenih postav vadijo. Pamet in skušnja nam to priča. Mehkemu vosku se naj lože vtisne božje ime. V teh

letih, ko še ni presodkov, ko ni še premagati hudih strast in odpravljati slabih razvad, naj lože se duša izomika. Lončar ne čaka, da bi se zemlja, katero hoče izobraziti, uterdila. Jean Paul govori od tega v „Levani“ I. del: Ako Rusô Boga in tedaj vero prihranjuje kot dedšino častiljivi starosti od svojega ravnanja, izvzemši velike duhove, ne more večje vneme in ljubezni do vere pričakovati, kolikor oče v Parizu otroške ljubezni, ki se otroku še le tačas prikaže, ko ga ne potrebuje. Kedaj se namreč naj svetejše reči globokejše vkoreninijo, kakor v nežni starosti nedolžne mladosti? „Pustite tedaj, da mati moli s otrokom, in sicer tem preje, čim bolje. Kdo more v nežna otročja serca vsejati seme pobožnosti, kreposti, strahu božjega, ljubezni do Boga in do bližnjega, kakor ljubeča mati. Kako lepo je prizadetje materno, ko hoče svoje otroke izrediti v ljubezen do Boga. Nikar ne recite, otroci ne razumó molitve in kaj pomagajo prazne besede. Ako tudi otrok ne razumeva vseh besed, vendar se pobožnosti navzame nežno serce; otrok pobožen postaja, ako tudi besed pobožne molitve ne razumeva. Mati gotovo veliko vpliva na otroka, tedaj tudi na njegovo versko in нравno odgojo. Z gledom in pobožnostjo naj vsaja pobožnost v mlado serce, da bode zgodaj kalila in o svojem času bogat sad donašala. Verno zaupanje do Boga Očeta v nebesih naj raste z otrokom, in kolikor postaja krepkeje na duhu in telesu, toliko terdnejša naj bo njegova vera. Dober zgled je prvi in naj potrebnejši, pa tudi naj zdatnejši pripomoček. Veliko bolj človeka to gane, kar vidi, kakor to, kar sliši; „bolje verjeti svojim očem, kakor tujim ušesom“, pravi navadni prigovor. Izgled je pa toliko močnejši, kolikor višej cenimo tistega, katerega si jemljemo v zgled. Ni pa otroku večje veljave na svetu od veljave starišev. Kerščansko življenje starišev tedaj neizrekljivo veliko vpliva na otroke. V otročja serca naj se vseje seme kerščanstva, zgled starišev naj ga varuje in odgoja, da se lepo razcvita pri mladeniču, in blagonosni sad prinaša v možkih letih. — Kedar bo mladina v veri dobro izobražena, potem se bode razcvitala kerščanska pobožnost ne le v družini in v šoli, temveč tudi v srenji, cerkvi in državi v blagor in stanovitno srečo človeštvu.

Nabira prirodnin. *)

(Konec.)

Zadnji in peti oddelek rastlinske zbirke nareja zbirka najlepših trav, gob in mahov, katere je treba kakor listje na papir pilepiti.

Kedar ogledujemo razne dele posamesne rastlinske zbirke, kateri se more s časom pridjati tudi kaka inozemska rastlina (posebno oddelku semen in lesa), ozirajmo se tudi na najjimenitniše in najpotrebniše pri

*) Glej na 236. str. 2. točko predavanj na II. skupščini herv. učiteljev.

koristnih rastlinah, pri plevelu in pri cveticah, — strupene rastline je bolje, kar take v cvetji ali o času, kedar dozore s semenom ogledovati, kakor pa shranjevati jih. Največ pa koristi nabiranje in večkratno ogledovanje posamesnih delov tako, da si učenci najlože ogledajo veliko množino lepih podob in oblik, ter se prepričajo o bogastvu in lepoti stvarjenja, kar dostikrat odvrta ono brezmiselno in terdoserčno hladnost, s katero se neomikani človek do narave obnaša.

Tretji večji oddelek šolske zbirke prirodnin je pa ona živalstva. Pri nekaterih manjših in nižih verstah živalstva morejo se nabirati, na pr. žuželke, hrošče; k zbirki metuljev ne svetujem. V višjih oddelkih pomagati in zadostevati morejo pa že podobe, ohrodja in natlačeni eksemplari. Vendar natlačeni eksemplari naj se bolj redko iščejo, ker taki veliko prostora zavzemajo, nekaj pa tudi ker izhlapé škodljivi arsenik. Bolje so ohrodja in snažne živalske čepinje, kakor od ptičev, kuščaric, katere se dajo v mravljiščih prav dobro narediti. Vsaj je znano, da glava kake večje ribe, glodavca ali mesojedca največkrat zadostuje.

O vrednosti dobrih podob za nauk obširniše govoriti zdi se mi nepotrebno, tù le opomnim, da naj se pri nakupovanji tacih nikar ne gleda na par krajcarjev.

Da pa je zbirka popolna, naj se ji prideva še dvoji prostor ali oddelek. Ena skrinjica naj bode za fabriške izdelke, druga pa za posebnosti in starine. Kajti vsega, kar otroci seboj v šolo prineso, ne moremo in ne smemo kar naravnost odstraniti, ker kakšna reč vtegne biti vendar le zanimiva in morda kaj vredna. V ravno kar navedene predale se pa zopet ne sme vverstiti, ako nočemo reda motiti. Tù sem spadajo znameniti in pomenljivi fabriški izdelki kraja ali okolice, katerim se more marsikaj podučnega pridjati o nauku, obertnosti in umetnosti, kakor tudi stari denar, posodje, orodje, sploh kar je znamenito in vredno, da se shrani. Vendar naj tukaj učitelj pazi, da ne nabere množino stare, nič vredne šare in starine, kajti, kedar se otroci vnamejo za nabiranje, prinesó marsikaj, kar dostikrat vse drugom sliši, kakor pa v šolsko zbirko. Ker je pa predstava reči za podučevanje na podlagi ogledovanja le takrat potrebna, kedar otroci stvari ne poznajo ali jo le redkokrat in le poveršno vidijo, a je vendar želeti bolj natanjčnega in večkratnega ogledovanja, da se posamesni deli, kateri stvar sestavljajo i. t. d. dobro spoznavajo, razvidno je tedaj, da je treba iz zbirke vse odstraniti in izključiti, kar otroci vsaki dan vidijo ali si lahko ogledajo. Kdor bi hotel n. pr. otrokom počitati strojarstvo, predenje in tkanje, bi pa iz tega namena vzel v zbirko košček usnja ali platna, bi gotovo nespametno ravnal. Nasproti se pa razume samo ob sebi, da se ne smejo izvanredne reči in izdelki, na pr. košček pergamenta, košček starega, preumetnega damasta ali košček mrež (špic) i. t. d. iz zbirke odstraniti. Da se zbir-

ka more vravnati po prostoru je očitno, zato naj se ne prezira prava mera pri tem, kar se jemlje v zbirko.

Sploh mislim, da je iz tega razvidno, kako se more za vsako šolo zbirka, katera skoraj nič ne stane, s pridnostjo in vztrajnostjo omisliti, in tako prirodopisni nauk prav zelo pospešiti, ter zraven koristnih vednosti še marsikaj pridobiti, kar je za kazavni nauk velike vrednosti.

Govekar.

V o d a.

Talet iz Mileta, eden sedmih gerških modrijanov in prvi jonskih prirodoslovnih modrijanov, je rekel pred 2000 leti: „Pervina vseh stvari je voda, iz vode je vse in v vodo se vse vrača“. Globokejši znanje narave nam sicer kaže, da je to pretirano in enostransko, vendar nam pove ta izrek, da so že v starodavnih časih poznali, kako silo važna je voda v naravi. Ako je Talet govoril le od ene same pervine, od vode, terdili so vendar že v nekdanjosti, da je vse, kar je na zemlji, sploh vse v vesoljnosti sestavljeno iz štirih pervin: iz zraka, vode, ognja in persti. Tako so terdili do novejših časov. Še nemški pesnik Schiller govori od starih pervin. Še le konec 18. stoletja, ko ste se vzlasti na Angleškem in Francoskem prirodoslovje in kemija močno povzdignili, je padla teorija od pervin in spoznali so, da je v naravi veliko (nad 60) pervin, t. j. enojnih snov, ki se ne dajo razdrobiti v razne snovi, niti niso sestavljene iz raznih snov; une štiri poprej imenovane pervine, prvotne snovi, niso nikakor enotere snovi, marveč ali zveze, ali sestave mnogih pervin. Ko je Anglež Priestley prvi zapazil, da se pri sežiganji vodenogaza s pomočjo kislogaza nekaj vode vsede na posodo, izumil je, da je voda sestavljena iz kiselca in vodenca, to so tudi poterdile skušnje angleških prirodoslovcev Watt-a, Cavendisha in Francoza Lavoisier-a, to vse je bilo konec 18. stoletja. — A tukaj ni govorjenje od fizikalno-kemičnih lastnosti vode, tudi o tem ne, da se voda nahaja v troji skupnosti (sterjena, tekoča in v zračni podobi), dosti je, da zavračamo le na nekatere njene lastnosti. Pred vsem je tukaj njena zanimiva zmožnost, da veliko terdih ali sterjenih reči v tekoče spreminja ali razkroja. A ne, da bi voda samo terde snovi razkrojevala, temveč razkroja ali poserka tudi zračne (plinove). Navadna voda ima tudi, kar je prav zanimivo za gospodarstvo v narodi, poleg veliko terdih snov zmirom tudi nekaj podnebnega zraka in ogelnokislina. Ko bi voda ne mogla razkrojevati drugih telesnin, bi tudi skoraj vse kemične spreminjave nehale, kajti akoravno izrek: „corpora non agunt nisi fluida“, t. j. snovi se kemično spreminjajo le takrat, ko so razkrojene, ni veljaven vsikdar, vendar pa velja za večino kemičnih sprememb. S tem pa nikakor ni še vse povedano, kako veljavo ima voda za

kemijo v naravi. — Niti kislá, niti osnovná, ampak neutralná, vendar se voda žlahta z mnogimi kemičnimi sestavami in sicer s kislínami in osnovami. Zveze njene s taistimi, se imenujejo vodáni (hidrati). Tudi s solinami se zvezuje voda, ker se z njihovimi deli kristalizuje in kakor taka se imenuje kristalová voda. Na teh in na vodanih vidimo, da se voda ne sterjuje samo, kedar je malo toplote, ampak tudi po kemičnem privlaku. Naj več sôl zgublja svojo kristalovo vodo na suhem zraku, ali tačas, ko se segrejejo do 100° Celsij. V tem slučaji spuhtè vodeni deli iz med drobcev solnatih delov tako, da razpadajo solnati deli, kar se reče, da kristali sperhnejo. Voda je pa v kemiji še posebna imenitná za to, ker se v dotiki z drugimi telesi razkroja zopet v svoja dva obstojná dela, katera potem oproščena, narejata druge sestave. Iz mej drugih je naj bolj znana železna ruja, ki se nareja tako, da se nekaj vode v dotiki z železom razkroji v svoje pervine, in kislec z železom naredi železen oksid ali rujovino. (Dalje prih.)

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

XV.

Kar je Zg. Danica l. 1849 št. 35 pod naslovom: Zmaga križa pod cesarjem Teodozjem — razkazala bila iz božje vladbe v zgodovini celega sveta; to je Hitzinger l. 1854 št. 50 po izvirnih cerkvenih pisateljih (n. pr. Sozomen, Sokrat, Teodoreč, sv. Avguštin) popisal: „Čudná zmaga cesarja Teodozja zoper Evgenija“, l. 1855 v Mitth. d. hist. Vereins: „Der Kampf des Kaisers Theodosius gegen Eugenius am Flusse Frigidus“, l. 1856 pa popeval v Novicah št. 91 v baladi iz krajske zgodovine l. 394 „Bitva na Vipavskem“:

Oj leži, leži pogorje
Od Triglava blizo v morje;
Čez pogorje pelje cesta
V laško zemljo, v lepe mesta;
Zid za zidom pot preprega,
Stolp za stolpom jo obsega;
Tam na stražah so vojaki,
Vsi so derzni korenjaki.
Unstran hribov pa globoko
Kaže se polje široko;
Oj to ni polje široko,
Vojske množstvo je visoko.

Vojsko zbral je knez Evgeni,
Carstva ropar nepošteni;
Djal verh gor malike bele,
V roke dal jim zlate strele.
Glas že pride od zahoda
V Carjigrad tje, do izhoda:
»Vojsko zbral je knez Evgeni,
Carstva ropar nepošteni.«
Kaj stori na glas nadložni
Teodozi, car pobožni?
Skliče v vojno, v boj se bliža,
Gre pred njim pa znamenje križa.

Pred še moli car pobožni!
 »Ti pomagaj, Bog vsemožni!
 Rod neverni naj ne pravi:
 Kam njih Bog pomoč odstavi?«
 Čudno naglo z vojno celo
 Pride car v Emono belo;
 Berž hiti z vojaki v gore,
 Verhne straže kmal premore.
 Vojna v ravno iti jame,
 Boj serdit pa tù se vname;
 V sredi dné se noč napravi,
 Silna bitev cara vstavi.
 V noči moli car pobožni:
 »Ti pomagaj, Bog vsemožni!
 Rod neverni naj ne pravi:
 Kam njih Bog pomoč odstavi?«
 Truden car vtopí se v spanji,
 Glas dveh mož mu pride v sanji:
 »Nič ne boj se, car ves verni,
 Ti pomaga Bog nezmeri.«

Z dnem se car serčno vzdiguje,
 Up vojake nadušuje;
 Čversto stopajo z višave.
 Gré jim vid že do ravnave.
 V ravni vojski vse se bliska,
 Truma druga zað pritiska;
 Spet pa moli car pobožni:
 »Ti pomagaj, Bog vsemožni!«
 Pot rešitve se odgerne,
 Sproten tróp se k caru verne;
 Vojno vso nov up navdahne,
 Kar v sovražne trume mahne;
 Spet pomoč z nebes prisvita,
 Burja vstane grozovita;
 V sprotno vojsko silno brije,
 Vse orožje z rok ji vije.
 Zmagan, vbit je knez Evgeni,
 Carstva ropar nepošteni;
 Svet spoznal je vero pravo,
 Car Bogu dajal je slavo.

Pred to pa so isto leto v Danici priobčeni bili že njegovi „Odgovori pri pétih litanijah Matere Božje“ l. 19; „Bukve brez čerk“ poleg nemške pesmi Kr. Šmida l. 31, in l. 38 poleg Tomaža Kempčana „Ljubeznjivost in milost Jezusova“. V Novicah je nato, da so mnogi jezikoslovci novoslovenščino krepko in izvirno tedaj razlagovati jeli na podlagi staroslovenščine, v l. 60 zapel Znojemski pesmico: „Stara in nova slovenšina“, ktera ima v sebi tolikanj slovstvenega blaga, da se je bavil z njim 1867 Jezičnik skoraj celo leto, pa ga vendar ni prebavil do cela. — V l. 90 se nahaja njegova „Kovaška“, ktera se poje po znani nemški „Der Grobschmied“, in se pričinja s „Kovači pridno kujemo, — Se nikdar ne utrudimo, — Pik pok, pik, pok, pik pok“ itd. — L. 92 kaže spet balado iz krajske zgodovine leta 1593, ki je po znani dogodbi, ktero opéva, pa tudi po krasni obliki izverstna, ter se glasi „Sisek rešen“:

Tam beli Sisek mi stoji,
 Je v Sisku grad na vogle tri;
 Pred gradom mesto zidano,
 In vse za bran napravljeno.
 Pred mestom turška množica
 Med rovi je nastavljena,
 In unstran Kolpe kaže se
 Šotorov turških polno vse.
 Je Hasan turški baša zbral
 Od vseh strani močno druhal;
 Nevernik Sisek rad bi vzel,
 Ga zlo stiskati je začel.
 Pa Blaže se ne gane kar,

On Sisku verli poglavar;
 Z njim vred je vojna majhena
 Braniti se pripravljena.
 Kaj verli Blaže pa storí,
 Ker Turek Sisku zlo proti?
 On piše list do Zagreba,
 Do bana tam horvaškega.
 Od bana glas je dalje dan,
 V Ljubljano belo še poslan:
 »Nevernik Sisek rad bi vzel,
 Ga zlo stiskati je začel.«
 Že bliža Sisku se v pomoč
 S horvaških mej nabrana moč,

In drugo trumo s krajskih mej
 Pelja Turjaški knez Andrej.
 Je Turka res desetkrat več,
 Turjaški knez pa ni boječ;
 Napasti berž sovražnika
 Veli sërca junaškega:
 »Praznuje danes, pòmni vsak,
 Se svet Ahec, keršansk vojak;
 Z njim vred naj Kristus bo naš glas.
 In Bog ne bo zapustil nas.«
 Pri jedi turški baša je;
 Ko bobnov hrum zasliši se,
 Strahovi vsi ga spreleté,
 Zdaj zadnja je, mu vest pové.
 Se baša vzdigne s konjico,
 Čez sinjo Kolpo pelje jo.
 V keršanski prvi trop se z njo
 Zažene kar naj bolj močno.
 Turjaški knez nasprot zderči,

Za znamenje svojim ustrelji;
 Z njim zdirjajo oklepniki,
 Na Turka mahnejo serčni.
 »Praznuje danes, pomni vsak,
 Se svet Ahec, keršansk vojak;
 Z njim vred naj Kristus bo naš glas,
 In Bog ne bo zapustil nas.«
 Vsi red za redom pokajo,
 Na desno, levo sekajo;
 Pregosto Turki padajo,
 Njih trume zlo se tergajo.
 Še vdari vmes horvaški ban,
 Neverni roj je v beg zagnan;
 Se Kolpa Turkov zagosti,
 Še baša v reki se vtopi.
 Je Sisek zopet rešen bil,
 Zmagavcov krik se je glasil;
 Ob mestu trikrat krog gredó,
 Bogu vsi trikrat čast dajó.

L. 1856 jeseni sta presvetli cesar in cesarica pervikrat skupaj bila na Kranjskem in v Ljubljani celo o sv. Elizabeti, in popevali so to slavnost razni pesniki umetno in slavno; Hicinger pa, češ, duhoven pastir med slovenskim narodom v Podlipi, zapoje jo po šegi narodne pesmi l. 95 „Cesar in Cesarica v Ljubljani:“

Oj stoji, stoji Ljubljana,
 Oj je z drugo spremenjana.
 Ni z ozidjem ograjena,
 Ni ne z vrati zatvorjena;
 Na široko je sprosterta,
 In na vse strani odperta;
 Množice se tare cesta,
 Ktera koli gré do mesta;
 Vre iz vsakih ulic truma,
 Tergi vsi so polni hruma.
 Ali vojska je priderla,
 Ptuja sila vse poterla?
 Ni ne vojska sem priderla,
 Ptuja sila nič ni sterla;
 Pa sprejema Krajna zvesta
 V sredi velikega mesta
 Svoj'ga svetlega vladarja,
 Franca Jožefa cesarja,
 Njega preblago družico,
 Lizabeto cesarico.
 Hočeta za čas ostati,
 Blagovoljna se skazati.
 V sredi svojih zvestih Krajncev,
 V sredi skušenih Ljubljancev.
 Kaj si voli cesarica,

Previsoka vladarica?
 Pride še svoj god veseli
 Praznovat v Ljubljani beli.
 V tem raduje se Ljubljana,
 Oj je z drugo spremenjana.
 Gojzd posoja tanke mlaje,
 Hrib in dol zelenje daje;
 Je cvetlic jesen bogata
 Ravno kot spomlad košata;
 Venec z vencom pot oprega
 Venec z vencom zid obsega;
 Lep škerlat, tančica dala
 Sta neštete pregrinjala;
 Mnogopisane bandera
 Vihajo se na jezera.
 Solnce jasno z neba sije,
 Se zvečer nerado skrije;
 Kaj? če solnce le se umakne,
 Pa svetloba z njim ne mrakne.
 Lučic mnogo mnogoterih,
 Kakor zvezd z nebes stoterih,
 Se povsod po mestu vterne,
 Da svetlo se vse razgerne;
 Solnce drugo še prisije,
 In 'z za hriba svet razlije.

Ljud vesel se krog sprehaja,
Kakor bil bi v sredi raja;
Glazen krik se vmes vzdiguje,

Mesto celo napolnuje:
Živi, svetli cesar! živi!
Svetla cesarica, živi!

Svést si resnice v dobrovoljki že opévane: „Res da čerka le mori,
— Da le duh duha živi; — Kot telo pa duši služi, — Tak se čerka z duhom druží;“ — spusti vendar Znojemski, sam že dokaj dober pesnik ter slovničar, v Koledarčku Bleiweisovem l. 1856 naslednja dva seršena:

Nekterim pesnikom!

Mislil bi, ptičice,
Ktere med nami
Koli glasijo se,
Slavčki so sami.

Graja pa naj na to
Reč se ji mala,
Precej serdito bo
V sprot začverčala.

Smeja se kakor med
Sebi mnogtera;
Da ji nihče ni spred,
Njena je vera.

Ptičice! s tem gubi
Slava se vaša;
Slavček, se meni zdi,
Tak se na zglša.

Slovničarjem!

To se mi čudno zdi:
Čerkice se derži
Vsak iz vse moči;
Kakor da čerkica
Bila modrost bi vsa,
Bila bi sreča vsa.

Dopisi in novice.

Razpravna pitanja za II. obéu hrv. učit. skupštinu.

I. Kako bi se imala urediti učiteljišta, da mogu zadovoljavati duhu vremena i potrebam dobro uređjene pučke škole?

Izjestitelj: Stjepan Basariček, učitelj u Virovitici.

II. Kako da se dalnje obrazovanje pučkih učitelja promiče i unapređjuje.

Izjestitelj: Sebald Cihlař, učitelj u Kraljevici.

III. Da gradjanske škole svojoj uzvišenoj zadaći (nalogi) zadovolje i pravi ugled u narodu steku: što je nužno u tom pogledu učiniti?

Izjestitelj: Pododbor petrovaradinski.

IV. Što da za uzdržanje dobre discipline čini: škola, dom i država?

Izjestitelj: Pododbor gradiški.

V. Kako treba urediti pučku gospodarsku obuku i pokusne gospodarske vrtove, uzevši u obzir opetovne pučke škole?

Izješćuje kr. gospodarsko-šumarski zavod u Križevcih.

Predavanje:

1. Petar Preradović i njegova pjesnička djela s-gledišta pedagogijskoga. Od Stjepana Basarička, učitelja iz Virovitice.

2. Kako si mogu lako i bez velika troška pučki učitelji sami sastaviti za zornu obuku (nazoren nauk) potrebne muzeje domačih prirodnina i najpotrebnejih tehnologijskih stvari? Od Ljudevita Modca, učitelja na viš. djev. učioni u Zagrebu.

3. O praktičnoj uporabi zabavišnih učila i poslova. Predavanje za hrvatske učiteljice od Marije Žitkovićeve, učiteljice u Liesingu kod Beča.

4. O gimnastici u pučkoj školi. Predavati će Löffler, profesor na vel. realci u Rakovcu.

5. Razvitak genitiva višebroja kod samostavnika i ondošaji višebrojnih oblika 3. 6. i 7. padeža na i ma, a ma prema onim na em, h. i. Razpravljati će A. Pechan, učitelj na učiteljsku petrinjskom.

6. Narodnje školstvo i 19. vjek u obće, a napose kod nas Hrvata. Najznatnije zaprieke povoljnomu razvitku narodnjega školstva u obće, a napose u Hrvatskoj. Razpravljati će Jakov Bobinac, okružni školski nadzovnik u Novoj Gradiski.

Odsječne razprave:

1. Koje knjige i kako da se sastave za naša učiteljska, pa kako da se što prije do njih dodje. Razprava zadarskoga učiteljskoga odbora.

2. Štatut o uredjenju centralnoga odbora.

Centr. odbor obcih hrv. učit. skupština.

Iz zatiškega okraja. Učiteljski zbor imeli so učitelji litijskega okraja 17. julija v Šmartnem pri Litiji. Nazočni bili so razun enega vsi. C. k. okraj. nadzornik g. Eppich je pričel s kratkim nagovorom, pozdravlja učitelje, zborovanje ob $\frac{1}{2}$ 10. uri. Potem se volita zapisnikarja po listkih g. Adamič in g. Ludvik. Gosp. nadzornik imenuje za svojega namestnika g. Vencajza, prebere dnevni red in preide na govor od preskušenj, ki se jih je vdeleževal po posameznih šolah, ter slednjič izreka svojo zadovoljnost. Vendar pa tudi v večini šol nekaj pomanjklivega najde, rekoč: da se zveza čerk tu in tam prav ne izpeljuje. Zato priporoča potem troje: 1. naj dobé otroci dober zapopadek čerk, pojasnovan z nazornim naukom, 2. natanjčno znanje čerk po glasu in znamenju, 3. dobro vterjenje vaj. Napake naj se veliko ne grajajo, ampak gledati je več, da se vse napačno s pridom odpravlja. Kedar pa se začenja na zvezke s tinto pisati, naj se napravijo po klopeh zavitki, v katerih bodo otroci zvezke lahko nepomečkane in snažne shranjevali. Gosp. nadzornik priporoča dalje, naj bi se še več učilo jezikoslovja, kakor dosedaj, učitelji pa kolikor moč naj bi pred mladežjo svoj jezik čisto izgovarjali. V računjenji naj bi se vadile bolj praktične vaje in nauk vselej pojasnoval s kazavnim naukom. Nič prav dobro ni, ako učitelji samo po računskim stroju, samo do deset ali petdeset soštevajo, odštevajo, množe in delé in to predolgo računiti vadijo, ker s tem drugo računstvo zaostaja. — Gosp. Adamič, učitelj v Šmartnem, je pozval nekoliko svojih učencev omenjeni dan v šolo, da so bile res dejanske obravnave in sicer: 1. praktično računenje desetink v zvezi z novo mero in vago, 2. obravnavanje 60. berila v »drug. ber.« (Toplomer), 3. telovadne vaje na prostem. Računenje z novo mero in vago prične g. Adamič in razpravlja za učenci poldrugo uro. Omenil je, da naj se, kakor tudi dr. Močnik v svoji računici priporoča, z desetinskimi števili precej za celimi števili začenja računiti. Pokazal je naj prej stavo in vrednost desetink, potem pa razlagal vsa čvetera računstva v lahkih izgledih. Ko je bilo to končano, vpraša g. predsednik, če je še koga volja kaj poskusiti. Gosp. Arko se oglasi, ter on sprašuje in ponavlja še 1 uro. Ob $\frac{3}{4}$ na 1 se po želji učiteljev preneha zbor in se postreže želodcu.

Ob dveh popoldne se nadaljuje zbor. Pervi obravnava g. Ludvik berilo »Toplomer«. Za njim pa g. Plhak 99. berilo »Ptice« in to traja do 4 popoldne. Ob 4. uri podamo se z otroci na prosto, na kraj skoraj 25 minut oddaljen. — Telovadbo sta vodila gg. Jurman in Furlani do šestih zvečer. Nazaj prišedšim v šolsko sobo nasvetuje g. predsednik nekaj pripomočkov, katerih naj bi se posluževali pri obravnavanju raznih beril, namreč: »Učenci naj nekatera berila natihoma preberó. Bolj pri lahkih, naj jim učitelj sam že prej zapopadek berila na kratko pove. Razlaganje neznanih besedi naj se ne pozabi. Dobro je, da učitelj učencem večkrat naprej bere. Kedar pa se slovnično obdeluje, naj stavke preminjajo, n. p. iz sedanjega časa v pretekli čas, iz edinega števila v množno število itd. Ako so povesti, naj jih pripovedujejo otroci z lastnimi besedami. Ako pa prepisujejo, naj pa učitelj popravlja napake. Gosp. predsednik nam priporoča slednjič še dve knjigi za te pripomočke: »Sach- und Sprachunterricht v. Hermann« in »Wort- und Satzlehre v. Bachmann«.

Potem volimo za poslanca v deželni učit. zbor g. Adamič-a. V poseben odbor za posvetovanje vprašanj pri učiteljskih zborih pa se izvolijo: Gg. Plhak, Adamič, Vencajs, Jurman. Zbor se neha ob $\frac{1}{4}$ na 8 zvečer. Zborovalo se je le nemško, razun obravnav z otroci pri berilnih vajah.

Iz Ljubljane. (*Iz seje c. k. dež. šolskega sveta dne 25. junija t. l.*) Gosp. pervodja prebere vladne, rešene vloge; jemlje se na znanje. — Stavi se nasvet za vmenjenje dvoje spraznjenih učiteljskih služeb na c. k. gimnaziji v Rudolfovem za filologijo. — Sporočilo ravnateljstva c. k. gimnazije v Ljubljani, da se napravijo v letu 1874/75, ako bo treba, 4 vstrični razredi, predlaga se slavnemu ministerstvu za uk in bogočastje. — Neki učiteljci na vadnici se dovoli odpust, in odobruje se, kar je ravnateljstvo zastran nadomeščenja zaukazalo. — Prebere se ukaz slav. minist. za uk in bogočastje dne 9. junija št. 7008, v katerem se v Ljubljani vstanovi služba telovadnega učitelja z enako plačo, kakor učitelja na vadnici; ta bode imel nalog, učiti telovajo na možkem in ženskem izobraževališču, na obojih srednih šolah, po 24 ur na teden. — Služba se bode razpisala, in ravnateljstvu učiteljišč se ukazuje, da naj se dogovori z ravnateljstvom oboje srednje šole, katere ure bo jemal ta učitelj, in izid posvetovanja naj se predlaga dež. šol. svetu. Vsled sporočila c. k. šolskega nadzornika ljudskih šolah v postojnskem šolskem okraji razpošilja se več ukazov c. k. okraj. šol. svetu v Postojni. — Krajni šolski svet v Senožečah je že večkrat prosil, da bi smel neko obligacijo iz krajnega šolskega zaloga porabiti za zidanje nove šole in za poravnanje nekega dolga, kolikor še ni pobotanega, ker je to tudi okrajni šolski svet v Postonji večkrat predlagal, dovoljuje se to v načelu, a poprej še vendar ukazuje, da se stvar še enkrat pregleda. — Zavrača se pritožba krajne soseske v Šmartnem v Tuhinu; za šolske potrebe tam se je namreč zadnje četertletje 1873. in 1874. l. vzelo v poštev 200 gl., in 18 gl. za šolska derva po dražbi, soseska pa se pritožuje zoper način razdelovanja, kakor ga je ukrenil c. k. okraj. šolski svet v Kamniku, a način razdelovanje je že postavno veljaven in soseske so se zarad tega že poprej med sabo pobotale. — C. k. okraj. šols. svetu v Postonji se odgovarja na več vprašanj a) ker je učiteljema v Razdertem in v Nadanjem selu Leopold Philipp-ova vstanova za l. 1872, 1873 in 1874 odkazana in namenjena, ni ga zaderžka, da bi denar za l. 1874 ne potegnili. b) Nagrada 85 gl., katero je dobival katehet v ljudski šoli v Senožečah iz krajne šolske zaloge, se ne more pozneje jemati v troškini prevdarek, niti ne splaćati. c) Troškini prevdarek za ljudsko šolo v Gočah se popravi s tem, da se pozneje vračuni še pokojnina 50 gl. 40 kr. za učit. vdovo Terezijo Lenarčič.

— C. k. okrajni šolski svet v Postonji prosi 400 gl. posojila do konca tega leta iz normalne šolske zaloge za šolo v Vrabčah, prošnja se odda kranjskemu deželnemu odboru. — Prošnja nekega učitelja za stalno vmestjenje se zavrača na službeni razpis. — Prošnja pomnoženega krajnega šolskega sveta v Begunjah se odbija, kar se tiče zvišanja šolskega denarja po popravljenem, rektificiranem, šolskem prevdarku, kar pa se tiče zvišanja učiteljske plače na leto za 199 gl. 5 kr. se to izloči iz šolskega proračuna za Begunje, in tako se, ozirajè na skazani višji davek šolske občine, prevdarek (proračun) poterdí. — Vprašanje, katera šolska patronstva so obstala po dež. post. 29. aprila l. 1873, št. 21., dež. zak. §. 33. kot izvirajoča iz drugih imen, se rešuje tako, da so šolska patronstva vtemeljena ali v vstanovih, pogodbah ali v postavi, in da ozirajè se na §. 33. dež. post. 29. aprila št. 21. neha šolsko patronstvo vtemeljeno v §. 371. politične šolske postave z vsemi pravicami in dolžnostmi od časa, ko je postava postala veljavna. — Na vprašanje, ali odpade šolski denar za čas, ko zavoljo kôz ni bilo šole, odgovarja se s tem, da je mimogredeče prenehanje šolskega nauka tem manj sposobno za oproščenje šolnine, ker se morajo zamude nadomestovati ali, da se učni čas raztegne, ali šolsko leto podaljša. — Vprašanje, ali morejo učitelji mertvogledi biti, reši se nikavno, ker to se ne sklada s poklicom učiteljevim in so tudi zoper to še drugi zdravstveni pomislíki. — Krajni šolski svet v Kočevji prosi, da se mu poverne nagrada, katero je posojevajè dal dvema učiteljema; sklep, da normalni šolski zalog to prevzame. — O poročilu c. k. okrajnega šl. sveta v Rudolfovem zastran splačevanja stanovnine učitelju v Šent-Mihelu se sklène, da se mu plača stanovnine po 80 gl. na leto iz šent-mihelskega krajnega šolskega zavoda, ker stanovanje ni za nikako rabo, dalje se mu naroča, da naj v dogovoru s srenjo in z okrajnim šolskim svetom za terdno zve in določi, kdo ima posestne pravice do mežnarija, do verta in prostora za stavbo nove šole, in da naj učitelja varuje v stanovanji, dokler v tem ni pobotanja, oziroma razsodbe. — Podučitelju v Kočevji se prisodi 36 gl. 75 kr. iz kočevske krajne šolske blagajnice, poprej je dobival podučitelj to sklado iz normalne šolske zaloge.

— (*Iz seje deželnega odbora 19. in 26. junija.*) Za obertnijsko šolo v Ljubljani je deželni odbor za leto 1874 odločil 400 gold. podpore iz Kranjske deželne »cesar Franc-Jozefove ustanove za učne pripomočke obertnijskih šol na Kranjskem« in sicer 200 gold. za nakup učnih pripomočkov za ubožne učence te šole, 200 gold. pa za nakup učnih pripomočkov, ki jih realka še nima, ki so pa za obertnijsko šolo potrebni. — Predlogu deželnega šolskega sveta se je priterdiló, da za novo šolsko hišo v Komendi iz normalnega šolskega zaklada dá 600 gold. podpore. — Načert postave za prihodnji deželni zbor o uravnavi doneskov iz zapuščin za normalni šolski zaklad je bil sprejet.

— (*Kako je s plačami učiteljev ljudskih šol?*) Na predplačilih za učiteljske plače iz Kranjskega deželnega zaklada se je do sedaj zahtevalo in izplačalo 64.616 gold. 67 kr. in sicer za sledeče šolske okraje: od 1. oktobra 1873: za Postojno 7613 gold., za Kočevje 8143 gold. 50 kr., za Kamnik 5934 gold. 25 kr.; — od 1. novembra 1873: za Kersko 6434 gold., za Kranj 6637 gold. 71 kr., za Ljubljansko okolico 7255 gold., Litijo 3627 gl., za Logatec-Planino 4708 gold., za Radoljico 5103 gold., za Novo mesto 4978 gold., za Črnomelj 4183 gold. 18 kr. — Deželnemu odboru je lanskega leta le za Postojnski okraj došla prošnja za 500 gold. zaloge za učiteljske plače, in meseca februarja t. l. prošnja za 371 gold. zaloge za okraj Berdo; za vse druge okraje je pa de-

želni odbor dobil prve prošnje za izplačevanje učiteljskih plač pozneje, in sicer: meseca marca za Kranj, Kamnik, Črnomelj; meseca aprila za Postojno, Kočevje, Ljubljansko okolico, Logatec-Planino, Radoljico, Novomesto; meseca maja za Kerško in Litijo. — Do sedaj so se iz deželnega zaklada naukazale učiteljske plače do konca meseca julija 1. 1874, le za šolski okraj Postojnski že do konca avgusta, za šolski okraj Kerški in za davkarska okraja Idrijo in Teržič do meseca junija, za davkarska okraja Kranjsko goro in Zatičino pa do konca maja 1874. — Iz prvega so se učiteljske plače naukazovale neposredno pri dotičnih c. k. davkarijah deželni izplačevalnici. — Likvidacija, naukaznica in oddaja gotovega denarja se je po okoliščinah v 12 do 20 dneh zveršila, poskerbelo pa se je, da se vsa ta opravila po mogočnosti še v krajšem času doženó. — Poleg navedenega naj se sodi, je li resnična govorica, da je obotavljanje deželnega odbora ali celó pomanjkanje denarja v deželni blagajnici tega krivo, ako učitelji niso o pravem času dobivali svojih plač.

— Šesti splošni zbor avstrijskih učiteljev bode letos na Dunaji od 15. — 20. avgusta.

— 25. junija je bil okrajni zbor ljudskih učiteljev v Kamniku. V deželno učiteljsko konferencijo sta bila voljena g. g. J. Adlešič in A. Ribnikar.

— 9. julija je bil v Loku okrajni zbor lj. učiteljev kranjskega šolsk. okraja. Na dnevnem redu je bilo: 1. Telovaja. 2. Lepopisje. 3. Obravnava berilnih vaj. V deželno učit. konferencijo se volijo g. g. Kunišič iz Šenčurja, Knific iz Teržiča in Skerbinec iz Predvora.

— 9. julija so zborovali učitelji novomeškega šl. okraja. Na dnevnem redu je bilo: 1. Volitev dveh zapisnikarjev. 2. Opazke okraj. šl. nadzornika. 3. Volitev dveh odbornikov v deželno konferencijo. 4. Šolsko obiskovanje. 5. Volitev stalnega odbora za pripravlanje tvarine prihodnji konferenciji. 6. Nova mera in vaga. 7. Predlogi posameznih udov. — V zapisnikarja in odbornika v dež. konf. se volita g. g. A. Jerše iz Šent-Mihela in Jakob Koželj iz Čermošnic. V stalni odbor stopijo g. g. O. Sigmund Jeraj, Jože Franke in Alojzij Jerše. O novi meri so govorili učitelji: O. Jeraj, Koželj in Jerše. Pervomestnik bukvarnice je poročal o nji, in se zahvaljeval p. i. dobrotnikom g. g. K. Legatu, pl. Langerju, K. Rudežu, sl. ljubljanski hranilnici in kazini v Rudolfovem. Ob 2. popoldan se sklene zborovanje.

— 22. julija je bilo zborovanje učiteljev ljubljanske okolice. V deželno konferencijo se volita g. g. Fr. Govekar iz Iga in J. Borštnik iz Smarije. Učiteljska bukvarnica za ljubljansko okolico bode v Šent-Vidu nad Ljubljano; učitelj g. Kerbec je bil voljen za pervomestnika pri knjiž. odboru.

— 23. julija je bilo izvanredno zborovanje učiteljev mesta ljubljanskega. Kakor smo v 11. listu »Uč. Tov.« dne 1. junija poročali, je bil voljen odsek 5 udov, ki ima se posvetovati o sedanjih šolskih knjigah (nemsko slovenskih) in poročati o njih učiteljskemu zboru. Gsp. profesor Linhart je v imenu odbora poročal in nasvetoval, da naj se 1. in 2. slovnica obderži, a pri prvi naj se nekaj pravil izpusti, drugi naj se pa nekaj dodene, v tretji slovnici naj se pravila v nemški prevodijo; berilnim nemškim vajam v 1. in 2. slovnici naj se pristavi še nemški napisi, ravno tako naj se pravila v 1. in 2. slovnici tudi po nemski pridenejo. Po kratki razpravi se predlog sprejme in gsp. Linhart opomni, da bode sedaj, ko je ministerstvo izdalo učne načerte za 4 razredne ljudske šole, treba tudi slovnice nekoliko, vendar ne bistveno predelati, tedaj nasvetuje, naj bi se iz tega ozira odboru izdelan predlog nazaj vernil; učiteljski konferenciji se dalje ne bode poročevalo, ker se v načelu za prenarvedbo v tem zmislu izreka,

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Učiteljske službe na ljud. šolah v Podragi, na Planini (vipavski), v Vremu, v Ternu, v Postenji, v Colu in na Razdertem z letno plačo 400 gl. se razpisujejo. Prošnje do konca avgusta pri c. k. okrajnem šl. svetu v Postonji.

Na c. k. rudarski šoli v Idriji se razpisujejo za 1. okt. 1874. l. naslednje učiteljske službe: služba drugega in tretjega učitelja z letno plačo 500 gl. in delavnostno doklado 100 gl.; služba četrtega in petega učitelja z letno plačo 450 gl. in del. doklado 90 gl.; služba prve učiteljice z letno plačo 500 gl., del. doklado 100 gl.; služba druge učiteljice z letno plačo 450 gl. in del. doklado 90 gl.; služba tretje učiteljice z letno plačo 400 gl. in del. doklado 80 gl. — S tem službami je razun letne plače in delavnostnih doklad, katere pa se vendar pokojniki ne prištevajo, 6 petletnih doklad, ki se vštevajo pokojniki, po 40 gl., ter učiteljem in učiteljicem od dne njihovega stalnega vmenjenja; učitelji in učiteljice so v X. službenem redu državnih uradnikov, vendar to ne daje pravice do drugih, kakor do imenovanih vžitkov. Drugi učitelj bo začasni vodja, dokler se šola popolnoma ne vredí, in bode imel del. doklade 150 gl., katera se pokojniki ne prištevata in pristoje stanovanje. Prosilci, oziroma učitelji in učiteljice, naj vložijo svoje prošnje pōtem predpostavljenih šolskih oblastij v štirih tednih pri rudarskem ravnateljstvu; v svojih prošnjah naj dokažejo svojo učiteljsko sposobnost i. dr., prosilci za drugo službo, zmožnost za vodstvo šole, učiteljice pa, da znajo podučevati v rōčnih ženskih delih.

V Kranji na 4razredni ljudski šoli služba učitelja z letno plačo 500 gl. in v Selcah nad Loko z letno plačo 400 gl. in s prostim stanovanjem. Prošnje do 24. avgusta pri krajnem šolsk. svetu v Kranji in v Selcah.

C. k. okrajni šolski svet v Kranji.

V Semiču na 2razredni lj. šoli služba nadučitelja z letno plačo 500 gl. z dovoljenjem sl. c. k. dež. šl. sveta v povišanje na 600 gl. in prostim stanovanjem. Prošnje do 15. avgusta pri krajnem šolskem svetu v Semiču.

C. k. okrajni šolski svet v Črnomlju.

Na Goriškem. V šolskem okraju goriške okolice razpisujejo se s tem: a) Učiteljska služba v šolski občini II. verste v Ajdovščini; b) učiteljske službe v šolskih občinah III. verste v Biljah, Čepovanu, Gèrgarju, Lokavcu, Št. Petru, Št. Martinu, Žabljah, Birjah, Cerovem, Oseku, Vipoljšah, Botah in Pevmi; c) učiteljske službe IV. verste na Vogerskem, v Kojani in v Gabrijah; č) službe učiteljic v šolskih občinah III. verste v Kamnjah, Mirni in Solkanu; d) služba podučitelja v šolski občini II. vrste v Črnicah. — Dohodki teh služeb so določeni v §§. 22. 30. 33. 36. in 39. deželne šolske postave 10. marca 1870.

V pomanjkanju sposobnih ponudnic pod č) razpisanih služeb, namestili se bodo tudi podučitelji z letno plačo 300 gl. Učiteljica ali podučitelj v Kamnjah dobival-a bode še doklado 50 gl. iz občinskih blagajnic, kateremu je določena tudi soba za stanovanje v šolski hiši. Prosilci naj vložijo svoje prošnje previdene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanjega službovanja najdalje do 15. avgusta t. l. pri dotičnih krajnih šolskih svetih. Prosilci, ki ne služijo v tem okraju, naj vložijo prošnje po njim predpostavljenih šolskih oblastih.

C. k. okrajni šolski svet goriške okolice v Gorici dne 8. junija 1874.

Premembe v učiteljskem stanu.

Gsp. Karol Demšar, nadučitelj v Senožečah, je okrajni šolski nadzornik za Postonjo. Gsp. Luka Knific je vodja 4razredne ljudske šole v Terziču.